מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את מבנה הפיוט ואת תפקידו בתפילת יום הכיפורים
- לזהות את ההקבלות בין הנשמה לאל ואת משמעותן
- לנתח אמצעים אמנותיים בשיר ואת תרומתם למשמעות

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת הנקרא - שאלות רב-ברירה

1. ב – תפילת יום הכיפורים
2. ג – אל נשמתו שלו
3. א – שלמה חזק
4. א – -מה
5. ב – שתיהן נסתרות וטהורות
6. ב – האל העניק לנשמה חיי נצח

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – השיר פונה אל הנשמה, לא אל האל
2. נכון – כך נאמר על מבנה השיר
3. נכון – זוהי ההקבלה בבית הרביעי
4. לא נכון – להפך - פותח באימה ומסתיים בזמר ושמחה
5. נכון – כך מצוין בתקציר
6. נכון – כך מתואר הגוף - דומם וחסר קול

חלק ג' – השלמת מילים

1. יחידה
2. הבל
3. נעלם
4. זרועו
5. נשמה
6. חזק

חלק ד' – התאמה

1 – ג (כינוי לנשמה)
2 – ד (כינוי לאל)
3 – ב (העולם החומרי חסר הערך)
4 – א (הגוף הדומם)
5 – ו (האקרוסטיכון בשיר)
6 – ה (התפילה שאחרי השיר)

חלק ה' – סדר נכון - מבנה השיר

1. ציווי ותוכחה - קריאה לנשמה לעבוד את האל באימה
2. הקבלה ראשונה - הנשמה נצחית ונסתרת כמו האל
3. הקבלה שנייה - הנשמה טהורה כמו יוצרה
4. הקבלה שלישית - הנשמה נושאת את הגוף כמו שהאל נושא את השמיים
5. זמר לבורא שהעניק לנשמה חיי נצח
6. ברכה משותפת של כל האיברים לאל

חלק ו' – שאלות פתוחות

1. תלמיד טוב יציין שהשיר פותח ב"אימה" (ציווי ותוכחה) ומסתיים בזמר ובברכה שמחה, ויביא דוגמאות מתאימות מהשיר
2. תלמיד טוב יסביר שהדימויים מעלים את מעמד הנשמה ומשווים אותה לכוחות עליונים וגדולים, ויקשר זאת לרעיון הנשמה ככפילה של האל

כרטיס יציאה – מה לחפש

- פיוט רשות לנשמת ליום הכיפורים, הדובר פונה לנשמתו
- הנשמה נצחית, טהורה ונסתרת כמו האל, ושתיהן נושאות משהו
- למשל: דימוי, הקבלה, שאלה רטורית, אקרוסטיכון - עם הסבר קצר

טיפים להפעלה:

- מומלץ לקרוא את השיר בקול רם לפני התרגול כדי להרגיש את המשקל והחרוז
- כדאי להדגיש את הקשר לתפילת יום הכיפורים ולתפילת "נשמת כל חי" שבאה אחרי השיר
- ניתן לחלק לקבוצות: קבוצה אחת תתמקד במבנה, שנייה באמצעים אמנותיים, ושלישית בנושאים ומוטיבים

דף תרגול: "שחי לאל" – רבי שלמה אבן גבירול

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

השיר "שחי לאל" הוא שיר תפילה ליום הכיפורים. המשורר מדבר אל הנשמה שלו ומבקש ממנה לעבוד את האל. נתרגל יחד מה כתוב בשיר ואיך הוא בנוי.

📖 מילון קטן:

רשות לנשמת	סוג שיר פתיחה לתפילת "נשמת כל חי"
הבל	דבר חסר ערך, העולם החומרי
יחידה	כינוי לנשמה - דבר יחיד ומיוחד
אקרוסטיכון	ראשי הבתים יוצרים מילים או שם
חרוז מבריח	אותו חרוז חוזר בכל בתי השיר
דלת וסוגר	שני חלקי כל בית בשיר
נעלם	לא נראה לעין, נסתר
גויה	גוף

1 חלק א' – הבנת הנקרא – שאלות רב-ברירה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מתי אומרים את השיר הזה?

א) תפילת שחרית ב) תפילת יום הכיפורים ג) תפילת פסח ד) תפילת ראש השנה

2. למי המשורר מדבר בשיר?

א) אל אשתו ב) אל האל ישירות ג) אל נשמתו שלו ד) אל חבריו

3. אילו אותיות יוצרות ראשי הבתים?

א) שלמה חזק ב) יהודה הלוי ג) דוד המלך ד) אהבה רבה

4. איזה חרוז חוזר בסוף כל בית?

א) -מה ב) -תי ג) -כה ד) -אל

5. מה משותף לנשמה ולאל?

א) שתיהן נראות לעין ב) שתיהן נסתרות וטהורות ג) שתיהן נקברות באדמה ד) שתיהן רודפות הבל

6. מה המשמעות של השורה הזו?

א) האל לא ברא את הנשמה ב) האל העניק לנשמה חיי נצח ג) הנשמה גרה באדמה

ד) הגוף לא נקבר

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	השיר פונה אל האל ומבקש ממנו רחמים	☐	☐
2	השיר בנוי משבעה בתים	☐	☐
3	הנשמה נושאת את הגוף כמו שהאל נושא את השמיים	☐	☐
4	השיר פותח בשמחה ומסתיים באימה	☐	☐
5	המילה "נשמה" בסוף השיר מקשרת אותו לתפילת "נשמת כל חי"	☐	☐
6	הגוף בשיר מתואר כ"גוויה נאלמה"	☐	☐

3 חלק ג' – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. הדובר קורא לנשמה: "שחי לאל _____ החכמה"

2. הדובר שואל את הנשמה: "ולמה תרדפי _____ ולמה"

3. הנשמה משולה לאל "אשר _____ כמו את נעלמה"

4. האל "ישא שחקים על _____ "

5. בסיום השיר: "אשר לשמו תהלל כל _____ "

6. ראשי הבתים יוצרים את האקרוסטיכון "שלמה _____ "

4 חלק ד' – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. יחידה החכמה	___	**א.** הגוף הדומם
2. חסין / צור	___	**ב.** העולם החומרי חסר הערך
3. הבל	___	**ג.** כינוי לנשמה
4. גויה נאלמה	___	**ד.** כינוי לאל
5. שלמה חזק	___	**ה.** התפילה שאחרי השיר
6. נשמת כל חי	___	**ו.** האקרוסטיכון בשיר

5 חלק ה' – סדר נכון – מבנה השיר

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	הקבלה ראשונה - הנשמה נצחית ונסתרת כמו האל
☐	ציווי ותוכחה - קריאה לנשמה לעבוד את האל באימה
☐	הקבלה שלישית - הנשמה נושאת את הגוף כמו שהאל נושא את השמיים

☐	זמר לבורא שהעניק לנשמה חיי נצח
☐	ברכה משותפת של כל האיברים לאל
☐	הקבלה שנייה - הנשמה טהורה כמו יוצרה

6 חלק ו' – שאלות פתוחות

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. הסבירו כיצד השיר עובר מיראה לאהבה, מההתחלה ועד הסוף. הביאו דוגמה אחת מכל חלק.

2. מדוע לדעתכם בחר המשורר להשתמש בדימויים דווקא מהטבע ומהשמיים (כמו "ישא שחקים")? מה הדימויים תורמים להבנת מעמד הנשמה?

כרטיס יציאה

מהו נושא השיר "שחי לאל" ולאיזה מועד הוא נועד?

מהי ההקבלה המרכזית בשיר בין הנשמה לאל?

ציינו אמצעי אמנותי אחד מהשיר והסבירו את תרומתו

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀